

INDIGNACIÓ I ALTERMUNDIALISME: DUES DÈCADES DE RESISTÈNCIES GLOBALES

SERGIO FERRARI

Argentina - Suïssa

Quan el jove desocupat tunisià Mohamed Bouazizi es va immolar públicament el 17 de desembre del 2010, no imaginava que la seva ràbia individual explotaria en indignació gairebé universal. Reconvertit en verduaire, i fart de l'assetjament policial que li impedia treballar lliurement amb el seu carretó, la denúncia de Bouazizi va fer esclatar en pocs dies mobilitzacions massives al seu país. Molt ràpidament, la seva indignació i la de la seva terra desbordaven les fronteres regionals i continentals.

La protesta tunisiana, que va treure finalment del poder Ben Alí, es va estendre a Egipte i altres països de la regió, promovent canvis significatius en temps històricament molt curts. D'aquesta manera, l'anomenada "primavera àrab" començava a somoure les bases de monarquies dures o democràcies desgastades mitjançant canvis interns irrelevants.

Separada només per la Mar Mediterrània, la revolta de l'Àfrica nordsahariana no va trigar a apropar ribes per transformar-se en indignació europea. El 15 de maig de 2011 va detonar a Madrid un procés de mobilitzacions ciutadanes massives que es van estendre per tot Espanya i es van reproduir a centenars de ciutats a més de quaranta països d'arreu del món. Com a resultat d'una marxa multitudinària autoconvocada a través d'internet per la coalició "Democràcia Real Ja", els manifestants ibèrics van decidir ocupar la madrilena Plaça del Sol, convertint-la durant setmanes en el seu campament urbà.

L'ocupació, mètode de lluita recurrent emprat per molts moviments socials arreu del món per defensar les seves reivindicacions més sentides, com la reforma agrària dels *sense terra* o la vivenda popular dels *sense sostre* brasilers, es desplaçava així al mateix cor de la Unió Europea. S'estava inaugurant una massiva modalitat de protesta ciutadana. Centenars de places i parcs es van cobrir de plàstics negres i les carpes improvisades dels acampats del Sud.

L'exclusió social, cada vegada més intensa i dramàtica; la desocupació creixent, especialment entre els joves; les polítiques fèrries de retallades a l'Estat Social, i el desgast crònic de les democràcies tradicionals, apareixien com a causes comunes de la mobilització massiva al Vell Món.

Dins d'un marc global caracteritzat per l'aprofundiment d'una crisi preocupant durant els darrers cinc anys, l'explosió de la "bombolla immobiliària" el 2010 i 2011 va provocar l'empitjorament dramàtic de la situació de desenes de milers de famílies endeutades a diversos països

del continent.

A Espanya, per exemple, milers de famílies molt aviat van perdre les seves vivendes en un procés que replicava com una calcomania una realitat traumàtica que ja estava causant estralls als EUA. Aquesta crisi hipotecària es produïa paral·lelament a un brutal augment de la desocupació, que en el primer semestre del 2012 assolia a Espanya nivells imprevisibles de gairebé el 25% de la població productivament activa, i gairebé el doble entre el jovent.

Crisis similars, diagnòstics semblants, reivindicacions comunes... A mitjan setembre del mateix 2011, un grup de manifestants també autoconvocat va ocupar el Zuccotti Park a Wall Street, el centre financer nord-americà, tot un símbol del sistema hegemònic a nivell mundial.

El moviment dels "Ocupa Wall Street" es va estendre d'immediat a la Plaça de la Llibertat a la ciutat de Washington, a escassos metres de la Casa Blanca, i a més de mil ciutats i pobles d'arreu dels EUA, sens dubte una de les mobilitzacions ciutadanes més importants de la història contemporània d'aquest país.

El moviment *Ocupa* nord-americà s'estén com un "espai obert i horitzontal" contra el capitalisme neoliberal, al qual defineix en un dels seus primers comunicats com "un pop gegant, que com un vampir, s'adhereix amb els seus tentacles al rostre de la humanitat, xuclant despietadament amb les seves ventoses qualsevol cosa que faci olor de diner". La seva consigna central –"som el 99%, ells només l'1%"– emfatitza la seva confrontació amb el poder financer i la corrupció política i ubica en el mateix centre del debat nacional la desigualtat econòmica i la creixent polarització social.

La democràcia directa, basada en decisions preses col·lectivament; la distribució orgànica de rols, amb diferents comitès i grups de treball clarament estructurats a l'interior del moviment (premsa, logística, formació, entre d'altres); un lideratge horitzontal i repartit, sense noms propis, i l'acció directa, no violenta, constitueixen els pilars conceptuals dels *Ocupa*.

En poques setmanes el moviment va aconseguir trencar el bloqueig mediàtic i polític que intentava sufocar-lo i aïllar-lo; va acaparar els reflectors, els de les forces policials també, i va aconseguir situar-se en el centre de l'agenda política nacional. El mateix Partit Demòcrata es va haver de reposicionar davant *Ocupa Wall Street* i les seves reivindicacions més sentides. El

moviment *Ocupa* va experimentar ràpidament la seva pròpia planetarització, amb jornades com les del 15 d'octubre del 2011, amb mobilitzacions a 951 ciutats de 82 països, a tots els continents.

De Chiapas a l'iglú resistent a Davos

Finals de gener del 2012, en ple hivern glacial europeu. A només uns centenars de metres del centre de convencions de la ciutat suïssa de Davos, protegit militarment com una fortalesa, se celebrava el Fòrum Econòmic Mundial. Un centenar d'activistes del moviment *Ocupa* va instal·lar al cor de Davos un iglú de resistència construït amb neu alpina i ornat només amb uns quants cartells i unes banderes roges i negres. Aquest iglú va ser l'expressió simbòlica d'aquest nou procés de resistència ciutadana davant un dels esdeveniments del poder econòmic internacional. Es tracta d'una resistència que sembla no conèixer fronteres i que aposta segons els seus principis a globalitzar la solidaritat i la denúncia del model neoliberal, que avui confronta una de les seves crisis més profundes.

Gairebé 18 anys abans d'aquest iglú *ocupa*, l'1 de gener de 1994 el moviment zapatista havia aparegut "del no-res" per ocupar San Cristóbal de las Casas i cinc capçaleres més de l'oblidat estat del sud, Chiapas. Els zapatistes denunciaven el tractat de Lliure Comerç (TLC) que aquell dia s'acordava entre els EUA, Canadà i Mèxic. Amb aquesta demostració, els zapatistes estaven qüestionant radicalment una mena de mecanisme jurídic internacional que les potències del nord havien començat a imposar al sud en nom de la seva estratègia capitalista global. Alçaven una veu profètica per globalitzar l'esperança.

Gairebé dues dècades més tard, trets conceptuals i metodològics vitals del zapatisme (reivindicació de la participació *dels de sota*, democràcia directa, crítica al poder institucionalitzat) es reactualitzen, en la pràctica dels *indignats* i *ocupes* del segle XXI. I els seus colors.

Indignació i un altre món possible

A la primera dècada del segle actual neix i s'enforteix el pensament altermundialista a la llum dels Fòrums Socials Mundials que van arrencar a Porto Alegre el 2001. Aquestes trobades sense fronteres van llançar el repte d'un canvi de paradigma, de sistema. Mitjançant la mobilització autoconvocada, horitzontal, sense protagonismes personals, han enfortit les xarxes mundials de comunitats solidàries per construir "Un Altre Món Possible"

Aquest *Altre Món Possible*, per als altermundialistes, és i serà el resultat d'una concepció renovada de la participació política; l'aposta per una nova forma de

democràcia inclusiva per a tothom i amb tothom; la crida a la participació ciutadana activa; la crítica frontal al capitalisme i les seves devastadores conseqüències socials i ambientals; el protagonisme col·lectiu, especialment el dels més relegats; la pèrdua de la por i la intensificació de la participació popular; la visió àmplia i innovadora, sense esquemes rígids ni exclusions; la reivindicació de la memòria històrica davant l'oblit...

Són conceptes i pràctiques que coincideixen amb moltes de les consignes-reivindicacions del zapatisme i de l'altermundialisme així com de les mobilitzacions ciutadanes de 2010-2011 en els països àrabs amb les protagonitzades pels indignats o el moviment *ocupa*.

"La nostra ira contra la injustícia continua intacta. Convoquem una veritable insurrecció pacífica contra els mitjans de comunicació que no proposin com a horitzó per al nostre jovent altra cosa que el consum massiu, el menyspreu envers els dèbils i envers la cultura, l'amnèsia generalitzada i la competició excessiva de tots contra tots", emfatitza Stéphane Hessel en el seu "Indigneu-vos!", llibre de referència del moviment.

Aquesta proclama convoca a la mobilització de la societat solidària per construir un nou rumb que va contra el poder dels banquers i els grans empresaris així com de la corrupció dels polítics d'una democràcia excoent.

"Nosaltres els desocupats, els mal remunerats, els subcontractats, els precaris, els joves... volem un canvi i un futur digne. Estem farts de reformes antisocials, que ens deixin a l'atur, que els bancs que han provocat la crisi ens pugin les hipoteques o es quedin amb les nostres vivendes, que ens imposin lleis que limiten la nostra llibertat en benefici dels poderosos. Acusem els poders polítics i econòmics de la nostra precària situació i exigim un canvi de rumb", protesten els indignats en una de les seves declaracions de premsa a l'inici del moviment.

Són gairebé dues dècades (1994-2012) de lluites ciutadanes renovades, nous actors i formes innovadores d'entendre i de fer política. Les diverses experiències enriqueixen la recerca planetària d'opcions sistèmiques en allò econòmic, allò social i allò ecològic.

Queda pendent concretar aquestes alternatives: omplir de contingut l'"Altre Món Possible"; amassar aquí i ara "un món on capiguem molts mons"; transformar la indignació (estat d'ànim) en acció transformadora. El 2013 serà un altre moment important d'aquest caminar col·lectiu. I la propera edició del Fòrum Social Mundial que es realitzarà el primer semestre a Tunis aposta, particularment, per integrar molt més fèrriment indignació i altermundialisme.